

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЛОСОФІЯ НАУКИ І КУЛЬТУРИ»

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Шифр та назва спеціальності

051 – Економіка

073 - Менеджмент

Назва освітньо-наукової програми

Економіка

Менеджмент

ВИКЛАДАЧ

Кирилюк Олександр Сергійович, olexander.kyrylyuk@gmail.com,

Завідувач кафедри філософії Одеської філії Центру гуманітарної освіти НАН України, доктор філософських наук (Філософська антропологія, філософія культури), професор.

Наукові інтереси:

дослідження проблем екзистенціальної семіотики, універсалій культури (започаткував напрям), філософської антропології та філософії культури, метафізики, наратології,

структуралізму, культурології, реконструктивної етнографії та фольклористики, категорій філософії, соціально-історичних, категоріально-філософських та світоглядних

аспектів буття людини в світ, логіка та методологія наукового дослідження.

Автор більше 260 публікацій, з них 6 індивідуальних монографій. Філософ, відомий в Україні та за кордоном, ім'я якого згадується в одному ряду з найвідомішими філософами та культурологами сучасності. Наукові праці видавались у Білорусі, Болгарії, Росії, Польщі, Словаччині, а монографія зі структури казки та обряду була відмічена у звіті Секції суспільних наук НАН України. Евристичні можливості розробленої ним концепції обумовили її використання у багатьох галузях гуманітарної

науки.

Профіль НПП

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=hUAb8LkAAAAJ&hl=ru>

<https://orcid.org/0000-0001-8676-5159>

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація

“Філософія” відноситься до фундаментальних дисциплін, які є базовими для формування світоглядного знання, духовно-практичного способу освоєння світу, теоретичною основою світогляду. Основні теми філософських роздумів: світ людина, сутність і сенс людського існування. Мислення і буття. Ця дисципліна повинна навчати досягати істини власним розумом та вмінням співвідносити світоглядні ідеї з практикою суспільного життя.

Мета, ціль та завдання

Метою викладання навчальної дисципліни “**Філософія науки і культури**” є ознайомлення аспірантів з основними здобутками сучасної філософської гносеології та епістемології зі стійким оволодінням ними загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду на підставі засвоєного у процесі вивчення курсу дисципліни знання про основні шляхи, форми, методи та проблеми філософського осмислення пізнавальної діяльності людини.

Основною ціллю вивчення дисципліни “**Філософія науки і культури**” є формування у аспірантів цілісного теоретичного компоненту наукового світогляду, теоретико-пізнавальної рефлексії, свідомого знання про власне місце у системі відношення “людина – світ” з визначенням особистісного ставлення до актуальних проблем гносеологічного та епістемологічного світовідношення на підставі засвоєння змісту, структури та тематики курсу у його концептуальному послідовному викладі процесів розгортання у пізнавальних визначеностях людської діяльності як процесу пізнання нею світу, самої себе та свого місця у світі у контексті загальних процесів цивілізування людини та формування людського світу як світу культури.

Основними завданнями вивчення дисципліни “**Філософія науки і культури**” є формування у аспірантів цілісного теоретичного компоненту наукового світогляду, теоретико-пізнавальної рефлексії, свідомого знання про власне місце у системі відношення “людина – світ” з визначенням особистісного ставлення до актуальних проблем гносеологічного та епістемологічного світовідношення на підставі засвоєння змісту, структури та тематики курсу у його концептуальному послідовному викладі процесів

	розгортання у пізнавальних визначеностях людської діяльності як процесу пізнання нею світу, самої себе та свого місця у світі у контексті загальних процесів цивілізування людини та формування людського світу як світу культури.
Формат	Лекції, мультимедійні лекції, консультації, робота в Інтернет - мережі, Zoom та ін. Підсумковий контроль – іспит.
Результати навчання	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1) існуючі концепції взаємозв'язку філософії і науки, історію розвитку та формування наукових картин світу; критично-креативні дискусії з питань впливу філософії на науку, а також науки на філософію; – 2) особливості теорії пізнання, взаємозв'язок міфологічних, релігійних, мистецьких поглядів в пізнавальному процесі, формуванні креативного мислення вченого, основні дискусії з цього приводу; – 3) теоретичні тлумачення соціальних процесів, їх вплив на розвиток науки та концепції зворотного впливу науки, техніки на соціальні процеси; – 4) основні концепції методології та етики науки; – 5) основні категорії філософії науки, типологічні характеристики основних концепцій, що описують розвиток наукового знання; – 6) основні підходи до побудови логічно несуперечливих і обґрунтованих наукових концепцій; – 7) співвідношення раціонального та ірраціонального, логіки та інтуїції, відкриття і обґрунтування в науковому пізнанні. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1) застосовувати у своїй науково-дослідницькій діяльності теорії філософського світогляду: еволюційну та революційну, синергетичну, поліваріантну, плюралістичну, толерантність тощо; – 2) використовувати знання сучасної і традиційної логіки, методи і методології розв'язання проблем конкретних тем дослідницької роботи, критично оцінювати існуючі наукові здобутки; – 3) здійснювати свою наукову діяльність, дотримуючись наукової професійної етики, громадянську позицію, сприяти дотриманню професійної етики науковим загалом; – 4) викласти в формі реферату філософські питання напрямку

	дисертаційного дослідження; –5) критично оцінювати явища і факти псевдонаукових і паранаукових досліджень.
Обсяг	Загальний обсяг – 150 годин, лекції – 32 години, самостійна робота та індивідуальні завдання – 118 годин. Вид контролю – іспит.
Вимоги викладача	Аспірант зобов'язаний відвідувати заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Для проходження дисципліни необхідно працювати з навчальною та додатковою літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. З метою оволодіння необхідною якістю освіти з дисципліни потрібно відвідуваність і регулярна підготовленість до занять. Без особистої присутності аспіранта підсумковий контроль не проводиться.

Лекційний матеріал

Лекція 1	Змістовний модуль 1. Людина і світ як головний пізнавальний предмет філософії Тема 1.1. Сутність філософії як теоретично-світоглядного пізнання проблем буття людини в світі та спосіб людського самовизначення. Тема 1.2. Свідомість та мова як трансцендентальні передумови здійснення когнітивно-пізнавальних процесів.
Лекція 2	Тема 1.3. Світ людини як світ культури. Сутність людини. Тема 1.4. Філософія життя. Екзистенціальні аспекти самовизначення людини в світі культури.
Лекція 3	Змістовний модуль 2. Метафізичне (умоглядне) пізнання світу в людиновимірних категоріях фундаментальної онтології Тема 2.1 Категорії “буття” та “ніщо”, “Одне” та “множина”. Тема 2.2 Категорія матерії як світоглядний Абсолют та результат пізнавального узагальнення діяльнісного світовідношення людини.

<i>Лекція 4</i>	Тема 2.3 Час та простір. Пізнання просторово-часових вимірів буття людини у світі: антропологічний, культурно-історичний, соціокультурний та онтологічний аспекти категорій “часу“ та “простору“.
<i>Лекція 5</i>	<i>Змістовний модуль 3. Соціальна діяльність та соціальне пізнання</i> Тема 3.1 Філософія техніки. Тема 3.2 Філософські питання економіки
<i>Лекція 6</i>	Тема 3.3 Філософські питання екології. Тема 3.4 Філософські питання демографії. Філософія кохання.
<i>Лекція 7</i>	Тема 3.5 Філософія війни та миру.
<i>Лекція 8</i>	Тема 3.6 Філософія освіти.
<i>Лекція 9</i>	Тема 3.7 Соціально-класове самовизначення людини у соціальних структурах суспільства.
<i>Лекція 10</i>	Тема 3.8 Національно-етнічне самовизначення людини у соціальних структурах суспільства.
<i>Лекція 11</i>	Тема 3.9 Філософія держави і права.
<i>Лекція 12</i>	Тема 3.10. Філософія історії.
<i>Лекція 13</i>	<i>Змістовний модуль 4. Осягнення світу у духовно-практичному пізнанні: міф та релігія.</i> Тема 4.1. Міфологічне пізнання світу та філософсько-теоретична складова міфологічного світогляду.
<i>Лекція 14</i>	Тема 4.2. Релігійне пізнання світу та філософсько-теоретична складова релігійного світогляду.
<i>Лекція 15</i>	<i>Змістовий модуль 5. Філософсько-методологічна рефлексія як духовно-теоретичне пізнання процесу наукового пізнання.</i> Тема 5.1. Сутність, методи та форми пізнання, філософська теорія істини.
<i>Лекція 16</i>	Тема 5.2. Філософія науки та методологія наукового пізнання. Тема 5.3. Логіко-категоріальні (філософські) підстави пізнання.

Література та навчальні матеріали

Основна

1. Аквинский Фома. Сумма теологии. Т.1-4. – М., 2006-12.
2. Аналитическая философия XX века. – М., 1993.
- Андрущенко В. Філософія політики: Підручник. - Київ: Знання України, 2003.
3. Антология мировой философии: в 4-х тт. – М., 1969.
4. Аристотель. Метафизика. О душе //Аристотель. Соч. в 4-х тт. – М., 1976.
5. Аристотель. Политика. Поэтика // Аристотель. Соч. в 4-х тт. – М., 1983.
6. Арутюнов В.Ф. Філософія: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення. – К., КНЕУ, 2001.
7. Атфилд Р. Этика экологической ответственности //Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности – М.: Прогресс. – 1990.- 495с.
8. Базалук О., Юхименко Н. Філософія освіти. Навч.-метод. посібник. - Київ: Кондор, 2010. - 164 с.
9. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни Філософії. - Мала академія Наук України, 2017. -238 с.
10. Бердяев Н.А. Философия свободного духа. – М.,1994.
11. Бернардо Д.Д. Биоэтика: философские обоснования //Практична філософія. – № 2. – 2001. – С. 12-21.
12. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г., Ярошовець В.І. Філософія як історія філософії: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 648с.
13. Бичко І.В. Філософія: Курс лекцій. – К., 2003.
14. Бондар С. В., Вдовиченко Г.В., Русин М., Стратій Я.В. та ін. Історія української філософії: Підручник. – К., 2008.
15. Борейко В.Е. Экологическая этика. – М.: Издательство МНЭПУ, 2002. – 112 с.
16. Бутрин С. Идея спонтанного возникновения материи из „ничего” в космологии 20-го ст. //Вопр. философии. 1986. – № 4. – С. 70-78.
17. Бэкон Ф. Новый органон // Бэкон Ф. Соч. в 2-х тт. – М., 1989.
18. В. Ф. Чешко. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 172 с.
19. Вандишев, В.М. Філософія: екскурс в історію вчень і понять: навч. посіб. /В.М. Вандишев. - К.: Кондор, 2005. - 474 с.
20. Виндельбанд В. Что такое философия? (О понятии и истории философии) //Виндельбанд В. Избранное: Дух и история.

Пер. с нем. – М.: Юрист, 1995. – 687 с.

21. Возняк С.М. Філософська думка України: імена та ідеї: навч.-метод. посіб. /С.М. Возняк [и др.] - Івано-Франківськ: Плай, 2003. – 135 с.

22. Волинка Г.І. Історія філософії у її зв'язку з освітою /Г.Волинка, В.Гусев, Н.Мозгова, І.Огороднік – К.: Каравела, 2006.

23. Вольтер. Философские сочинения. – М.,1988.

24. Габермас Ю. Постметафізичне мислення /Пер. з нім. В. Купліна. – К., 2011.

25. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну /Пер. з нім. та комент. В.М. Купліна. – К., 2001.

26. Гадамер Г. Герменевтика і поетика. – К., 2000.

27. Гароди Р. Марксизм ХХ века. – М.,1994.

28. Гегель Г.В.Ф. Лекции по истории философии. Введение в историю философии // Гегель Г.В.Ф. Соч. в 14-ти тт. – М. – 1932.

29. Гегель Г.В.Ф. Лекции по философии истории. – СПб.: Наука, 1993.

30. Гегель Г.В.Ф. Феноменология духа //Гегель Г.В.Ф. Соч. в 14-ти тт. – М.,1959.

31. Гейзенберг В. Закон природы и структура материи. //Гейзенберг В. Шаги за горизонт. – М., 1987. – СС. 107-122.

32. Гольбах П. Система природы, или о законах мира физического и мира духовного //Избранные произведения в 2-х тт. – М.,1963.

33. Горак Г.І. Філософія. Курс лекцій. – Київ., 1997.

34. Горбач, Н.Я. Специфіка української філософії. - Л.: Каменяр, 2006. - 215 с.

35. Горлач М.І. Філософія: Підручник. – Харків, 2000.

36. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. – К.: Наукова думка, 1996.

37. Горський, В.С. Історія української філософії: підруч. для студ. вищ. навч. закл. /В.С. Горський, К. В. Кислюк. – К.: Либідь, 2004. – 488 с.

38. Грабовський С.І. Відродження української філософії в УРСР (1960-1980 рр.). Нотатки «включеного спостерігача». – К.: НаУКМА, 2014. – 80 с.

39. Грушевський М. Історія України-Русі. У 3-х тт.– К.,1991- 93 рр.

Гусев В.І. Західна філософія Нового часу. XVII-XVIII ст.: підручник. – 2-ге вид., 2005.

40. Гусев. Вступ до метафізики. – К., 2004.

41. Гуссерль Э. Феноменология // Логос. – 1991.– № 1.– С.12-21.

42. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. — Новочеркасск, 1994.

43. Дамміт М. Логічні основи метафізики. Пер. з нім. В. Навроцького. - Київ: IRIS, 2001.

44. Данильян О., Тараненко В. Основи філософії: навч. посібник. - Харків: Право, 2003. - 352 с.

45. Данильян О.Г., Тараненко В.М. Развитие философской мысли в Украине. Учебное пособие. – Х., 1994.
46. Декарт Р. Рассуждение о методе. Метафизические размышления //Декарт Р. Сочинения. В 2-х тт. – М.,1989.
47. Делёз Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? /Пер. с фр. и послесл. С.Н. Зенкина. – М.: «Институт экспериментальной социологии», СПб.: Издательство «АЛЕТЕИЯ». – 1998.
48. Драгоманов М. П. Вибране. – К., 1991.
49. Древнеиндийская философия. Начальный период. – М.,1963.
50. Древнекитайская философия: В 2-х тт. – М.,1994.
51. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник. – К., 1999.
52. Жильсон Э. Философия в средние века. От истоков патристики до конца XIV века. – М., 2004.
53. Запорожан В.І. Від біоетики до ноетики //В.І.Запорожан – Вісник НАН України – 2004 – №12. – С. 27-30.
54. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Філософія. Підручник у 2- ч. Київ: "Альтерпрес", 2002.
55. Історія української філософії: Підручник М. Ю. Русин, І. В. Огородник, С. В. Бондар та ін. - Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. - 591 с.
56. Історія української філософії: Підручник /С.В.Бондар, Г.В.Вдовиченко, Н.Ю.Кривда, В.Д.Литвинов, В.С.Лісовий та ін. – К.: Академвидав, 2008. – 624 с.
57. Історія української філософії: хрестоматія / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка; упоряд. М. В. Кашуба. - Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. - 356 с.
58. Історія філософії: Підручник у 2 т. /за ред. В.І. Ярошовця. – К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.
59. Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посібник /Упорядники М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін.— К.: Либідь, 1993. - 560 с.
60. Історія філософії: Підручник /Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І.Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002.– 774 с.
61. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство. – М., 1990.
62. Кант И. Критика чистого разума. Предисловие //Кант И.Соч. в 6 т. – М., 1963.
63. Кассирер Э. Познание и действительность. – СПб.: 1996. – 159 с.
64. Кирилюк А. С. „За мудрого Канта замовте словечко... ” //Наукові і освітянські методології та практики; В. Рижко, Ю.Щенко (гол. ред.); ред. колегія: Є. Андрос, О. Кирилюк та ін. – Вип. 4 – Київ: ЦГО НАН України – 2011 – 373 с.
65. Кирилюк А. С., Парнюк М. А. Світоглядний та соціально-культурний аспект категорій причини та дії. //Причина и действие. – К., 1994. – СС. 11-20.

66. Кирилюк А. С., Парнюк М. А. Суспільна практика – основа формування та розвитку змісту категорій „причина” и „действие”. // Причина и действие. – К., 1994. – СС. 11-20.
67. Кирилюк А. С., Парнюк М. А. Суспільна практика як основа формування та розвитку логічних категорій (категорій людського мислення). //Качество и количество. – К.: Наукова думка. – 1993. - СС.15-19.
68. Кирилюк А.С. Діяльнісний характер логічного змісту категорії “активність” //Кирилюк А.С. Категория “активность”: мировоззренческие и методологические функции. – К.: Наукова думка. – 1985. - СС. 70-87.
69. Кирилюк А.С. Категория “активность”: мировоззренческие и методологические функции. — К., Наук. думка. – 1985. - СС. 77-79.
70. Кирилюк А.С. Обобщающая функция практики и развитие идей субстанциализма. //Категории “одно” и “множество”. – К., Наук. думка. - 1992. - СС. 14 – 23.
71. Кирилюк О. С. А. І. Уйомов та метафізика теології //Уёмовские чтения I-IV (2013 – 2016): матер. науч. чтений памяти А. Уёмова /Филос. фак-т ОНУ им. И.И. Мечникова.
72. Кирилюк О.С., Вернадський В. І. та В. І. Шинкарук: людина як найвища цінність //Ціннісні орієнтації та світоглядні позиції людини у контексті сьогодення: Восьмі Шинкаруківські читання; Матер. Міжнар. науково-практ. конференції, Київ, 18 червня 2013 р.; НАН України, КНУ ім. Т. Шевченка, НПУ ім. М. Драгоманова, Ін-т філософії НАНУ, Товариство «Знання» України – К.: Знання України – 307 с.
73. Кирилюк О. С. Гранично-світоглядне культурне кодування категорії життя у вченні В.І. Вернадського про ноосферу у світлі українсько-російських взаємин /О.С. Кирилюк //Наукові & освітянські методології і практики; гол. ред. В. Рижко – Вип. 6-7 – Центр Гуманітарн. освіти НАН України – К., 2013-2014 – 279 с.
74. Кирилюк О. С. Іманентна критика В. Шинкаруком радянської інтерпретації вчення І. Канта //Екзистенційні виміри філософсько-антропологічного пізнання: творча спадщина В. Шинкарука – Мат. міжн. наук.–практ. конф. (Київ, 14 квітня 2011 р.) – К.: Вид-во Тов. „Знання” України, 2011 – 359 с.
75. Кирилюк О. С. Класифікація екологічних проблем. //Природа. Людина. Етнос. Тези між нар. конф. "Природа і культура". Луцьк, травень 1992. – Київ-Луцьк: Ін-тут філософії АН України. - СС. 31-32.
76. Кирилюк О. С. Культурно-світоглядний аспект категорій “якості”, “кількості” та “міри”. //Качество и количество. – К.,1993. - СС. 310-323.
77. Кирилюк О. С. Лексико-семантичний та етимологічний аналіз термінів “якість”, “кількість”, “міра”. //Там же, СС. 246-255.
78. Кирилюк О. С. Методологічне значення категорій “можливості” та дійсності”. //Возможность и действительность. – К.: Наукова думка. – 1989. - СС. 120-131

79. Кирилюк О. С. Парнюк М. О. Духовно-практична діяльність людини і категорії якості, кількості, міри та стрибка. //Там же, СС. 19-32.
80. Кирилюк О. С. Поетично-крилаті та прозово-пішохідні види наукових досліджень //Гілея – Вип. 109 – НПУ ім. М.П. Драгоманова; ВГО Укр. акад. наук – 2016. – сс. 229-233.
81. Кирилюк О. С. Соціально-практичні та культурно-світоглядні аспекти категорій “необхідність” та “випадковість”. //Необходимость и случайность. – К., – 1988. - СС. 125-144.
82. Кирилюк О. С. Соціально-практичні та культурно-світоглядні аспекти категорій “покладання” та “заперечення” //Отрицание и полагание. – К.: Наукова думка. – 1990. — СС. 125-140.
83. Кирилюк О. С. Феноменологія світоглядних категорій граничних підстав як остаточне обґрунтування (Letzbegründung) комунікативної етики //Зб. наук. праць з філософії та філології „Німецька феноменологічна традиція в філософії, гуманітаристиці та культурі”– Вип.14 – Одеса, 2011.
84. Кирилюк О. С., Дьяченко Н. В. Про зачатки ідей покладання та заперечення в міфології. //Отрицание и полагание. – К.: Наук. думка. – 1990. - СС. 14-17.
85. Кирилюк О. С., Парнюк М. О. Категорії якості, кількості, міри та предметно-практичне світовідношення людини. // Там же , СС. 33-47.
86. Кирилюк О. С., Парнюк М. О. Соціально-практичний та культурно-світоглядний аспекти категорій можливості та дійсності //Возможность и действительность. – К.: Наук. думка. – 1989. - СС. 23-34.
87. Кирилюк О. Трансперсональна психологія та онтологічні витoki універсально-культурних мотивів та образів в творах О. Довженка. //УВУК. – Одеса 2000.– СС. 159-163.
88. Кирилюк О.С. Методологічний аспект закону єдності протилежностей.// Закон единства противоположностей.- К., 1991. - СС. 112-130
89. Кирилюк О.С. Універсалії культури та семіотика дискурсу: казка та обряд. – Одеса. – 2004. (Метафори первинної свідомості” О. Фрейденберг). Виклад матеріалу: Кирилюк А С., Фрейденберг О.: в полушаге от универсального («одного») «сюжета» Лотманівськи читання, М., 2016.
90. Козак І.Й. Основи української філософії: навчальний посібник /І.Й.Козак. – Кам’янець-Подільський: Оіюм, 2010.
91. Козловски Петер. Культура постмодерна. – М.,1997.
92. Конфуций. Беседы и суждения. – СПб., 2001.
93. Корбен А. История исламской философии. – М., 2010.
94. Корет Э. Основы метафизики. Пер. с нем. — Киев: Тандем, 1998. - 248с.
95. Костомаров М.І. Твори у 2-х тт. – К.,1990.

96. Костомаров М.І., “Закон божий” (Книга буття українського народу). – К.,1991.
97. Кралюк М.П. Козацька філософія. Філософська та історіософська думка України XVII- XVIII ст. – Острог, 2015.
98. Кремень В. Філософія: мислителі, концепції. – К.: Книга, 2005.
99. Крымский С.Б. Функционирование категории абсолютного в системе культуры. //Мировоззренческое содержание категорий и законов материалистической диалектики. – К., 1981. – СС. 234-254.
100. Кузнецов В.І. Філософія права. Історія та сучасність: навч. посібник. К.: ВД «Стилос»: ПІД «Фоліант», 2003. - 382 с.
101. Кузь О. М. Філософія науки: навч. посібник /О.М. Кузь, Кулик О.В. Філософія: навч. посібник для ВНЗ III - IV рівнів акредитації /О.В. Кулик. - Дніпропетровськ: Монолит, 2013. - 692 с.
102. Куліш П. Твори у 2-х тт. – К.,1989.
103. Лакс М. Метафізика: сучасний вступний курс. - Київ: Дух і літера, 2016. - 584 с.
104. Лейбниц Г.В. Монадологія //Лейбниц Г.В. Соч.: В 4-х тт. – М.,1982.
105. Локк Джон. Опыт о человеческом разумении //Локк Дж. Соч.: В 3-х тт. – М.,1985.
106. Лузан А.О. Вступ до філософії: навчальний посібник для ВНЗ /А.О. Лузан. – Київ: Центр учбової літ-ри, 2013. – 136 с.
107. Лук’янець В.С., Соболев О.М. Філософський постмодерн. – К.: Абрис, 1998.
108. Лурье В.М. История византийской философии. – М. 2006.
109. Марков М.А. О понятии первоматерии. //Марков М.А. Размышления о физике. – М., 1989. — СС. 114-132, 149-160.
110. Мащенко, С.Т. Основні проблеми в історії української філософії: Навч. посібник. - Чернігів, 2002. - 161 с.
111. Мицик Ю.А., Нічик В.М., Хижняк З.І. Петро Могила. – К., 2014.
112. Мономах В. Повчання; Статут Володимира Всеволодовича. – К., 2006.
113. Надольний І.Ф. Філософія: Посібник. – К., 1999, 2000, 2004.
114. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: особистість, письменник, мислитель. Т.1-2. – К., 2007.
115. Ницше Ф. Сочинения в 2-х тт. – М.,1990.
116. Овчинников Н. Материя. //Философская энциклопедия. – Т.3. - СС.366-369.
117. Огородник І. В., Огородник В. В. Історія філософської думки в Україні. Курс лекцій: Навч. посіб. - К.: Вища школа; Т-во «Знання», 1999. - 543 с.
118. Огородник І. Русин М. Українська філософія в іменах. - Київ: Либідь, 1997. - 328 с.
119. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? – М.: Наука, 1991. – С.51-191.
120. Пазенок В. С. Філософія. Навч. посібник. –К.:Академвидав, 2008.
121. Пам’ятки братських шкіл на Україні: кінець XVI поч. XVII ст. Тексти і дослідження. – К.,1988.
122. Петров П.В. Понятие „материи”. //Филос. науки. – 1990 - № 12. - СС.3-9.

123. Петрушенко В. Філософія – Львів: Літопис, 2004.
124. Петрушенко В.П. Практикум з філософії: Навчальний посібник. – Новий світ, 2000.
125. Платон. Собр. соч. в 4-х тт. – М.,1994.
126. Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. – К.: Інкос, 2006.
127. Полани М. Личностное знание. На пути к посткритической философии. М.: Прогресс. – 1985. – 344 с.
128. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой – М.: Прогресс. - 1986. – 432с.
129. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія. Підручник. – К.: Академвидав, 2007.
130. Прокопович Ф. Філософські праці. Вибране. – К., 2012.
131. Риккерт Г. Философия жизни. – К.,1998.
132. Ролз Дж. Політичний лібералізм . – К., 2000.
133. Русские философы (конец XIX – сер. XX века): Антология. Вып.2. – М.,1994.
134. Руссо Ж.-Ж. Трактаты. – М.,1969.
135. Рьод Вольфганг. Шлях філософії: XIX-XX століття /Пер. з нім. М.Д. Култаєвої та ін. – К., 2010.
136. Сартр Ж.П. Буття і Ніщо. – К., 2000.
137. Себайн Дж.-Г., Торсон Т.-Л. Історія політичної думки (пер. з англ.). – Київ: Основи, 1997. – 838 с.
138. Ситниченко Л.А. Першоджерела комунікативної філософії. – К.,1996.
139. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів. – Х., 2010 (2016).
140. Стружевський В. Онтологія: - Київ: Дух і літера; Ін-т релігійних наук св. Фоми Аквінського, 2014. - 312 с.
141. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. – К., 1996.
142. Сучасна політична філософія: Антологія. – К.,1998.
143. Тарасенко М. Історія філософії України: Підручник для студентів вищ. навч. закладів /М. Тарасенко, М. Русин, І.Бичко та ін. – К., 1994. – 416 с.
144. Татаркевич В. Історія філософії. В 3-х томах. – Львів.
145. Ужанков А.Н. «Слово о Законе и Благодати» и другие творения митрополита Илариона Киевского. – М., 2014.
146. Українські гуманісти епохи Відродження (Антологія): у 2-х тт. – К., 1995.
147. Федів Ю., Мозгова Н. Історія української філософії. – Україна, 2000.
148. Фейербах Л. Гегелевская история философии //История философии у 3-х тт. – М., 1967.
149. Фейербах Л. К критике философии Гегеля //Фейербах Л. Избранные философские произведения: в 2-х тт. – М., 1955.
150. Філософія права: Підручник /За ред. О.Г. Данільяна. – Харків: Право, 2009.

151. Філософія. Навчально-методичний посібник /За ред. В.Троянського. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 135 с.
152. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. /за ред. Л.В. Губерського. – Київ: Знання, 2009. – 624 с.
153. Філософський енциклопедичний словник /НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. – Київ: Абрис, 2002. - 742 с.
154. Франко І. Будівничий української держави. Хрестоматія політологічних статей Івана Франка. – К., 2006.
155. Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура. – М., 1992.
156. Фуко М. Археология знания - К.: Ника-Центр - 1996. – 208 с.
157. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. – СПб, 1994.
158. Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность: Лекции и интервью. – М.,1992.
159. Хайдеггер М. Бытие и время. – М.,1997.
160. Хижняк З.І., Маньківський В.К. Історія Києво-Могилянської академії. – К., 2003.
161. Цехмистро И.З. О возникновении материи из “ничего”. //Филос. науки. – 1988. – № 12.
162. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні.. - К., 1999. — 309 с.
163. Читанка з історії філософії: У 6 кн. /Під ред. Г.І. Волинки. - К., Довіра, 1993
164. Шевченко Т.Г. Повне збір. творів: у 12-ти тт. – К.,1989.
165. Шинкарук В.І. Вибрані твори у 3-х т. – К., 2003.
166. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление //Шопенгауэр А. Соч. в 4-х тт. – М.,1992.
167. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории: в 2 т. - М.: Мысль, 1993.
168. Щерба С.П. Філософія: короткий виклад. навч. посібник. – Кондор, 2004.
169. Щербатской Ф.И. Избранные труды по буддизму. – М.,1988.
170. Юм Д. Исследования о человеческом познании. — Соч. в 2 т., - М.: 1965.
171. Яворський С. Філософські твори: у 3-х тт. – К.,1993.
172. Ярошовець В. Історія філософії: Словник /За заг. ред. В. Ярошовця. – К.: Знання України, 2005. – 1200 с.

Додаткова

1. Августин Блаженний. Сповідь //Антологія мирової філософії. В 4 тт. – М., 1969.
2. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники. – М.: МФФ, 1998. – 344 с.
3. Андрос Євген. Володимир Шинкарук: антропологічний поворот в українській філософії другої половини ХХ сторіччя // Філософська думка – 2017 – № 1 – СС. 66-73.

4. Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищих навч. закладів. – К.: Генеза, 2006.
5. Антологія мирової філософії. Т. 1., ч. 1. – К., УМК ВО 1991. (Из Ригведы. Упанишады)
6. Аронов Р.А., Терентьев В.В. Существуют ли нефизические формы пространства и времени? //Вопр. филос.– 1988. № 1.
7. Артемов В.А. Социальное время. Проблемы изучения и использования. Новосибирск. – 1987.
8. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования – пер. с англ. – М.: Academia, 1999. – 356 с.
9. Бердяев Н. А. Русская идея. //Вопр. философии. – 1990. – №№ 1, 2. -СС. 77-87.
10. Бичко А. К. Етнокультурна передісторія української людності. // Філософія. Курс лекцій. – К., 194. —
11. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века / Пер. с англ. под ред. Б.Л. Иноземцева; Центр исследований постиндустриального общества. – М.: Логос, 2003. – 368 с.
12. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології. – К., 2002.
13. Ведение в философию. В 2-х частях. – М., 1989. (Бытие)
14. Визначальні виміри сучасного філософсько-антропологічного знання – Ред. колегія: М. В. Попович на ін. ; Упорядник Є. І. Андрос – ІФ НАНУ – К.: Стилос, 2013, 351 с. – СС. 109-120.
15. Визначальні виміри сучасного філософсько-антропологічного знання – Ред. колегія: М. В. Попович на ін. ; Упорядник Є. І. Андрос – ІФ НАНУ – К.: Стилос, 2013, 351 с. – СС. 109-120.
16. Винниченко В. Морально-естетична позиція.//Іст. філософії України.. – К.: Либідь. – 1993. – СС. 420-426.
17. Возняк Т. Філософія мови. - Львів: Независимый культурологический журнал «І», 2009. - 176 с.
18. Войтенко В.П. Время и часы как проблема теоретической биологии. //Вопр. философии. – 1985. - № 1.
19. Вусатюк А. О. Исторические типы мифологии: сравнительный анализ // Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження. – 2016. – № 33. – СС. 304-320.
20. Габріелян О.А., Кальной І.І., Цветков О.П. Філософія історії . – Київ, 2010.
21. Гайдеггер М. Письмо о гуманизме. //Проблема человека в современной западной философии. – М., 1988. — 314-356.
22. Гайдеггер М. Що таке метафізика? //Зарубіжна філософія ХХ століття. Читанка з історії філософії. Каф. філософії Київського педагогічного ун-ту ім. М. Драгоманова. - У 6-ти книгах. - К.: Довіра. - 1993.
23. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку.– Львів: Кальварія, 2006.– 474с.
24. Гатальська С. Філософія культури. - Київ: Либідь, 2005. - 328 с.
25. Геллнер Н. Нации и национализм. //Вопр. философии. – 1989. - № 7. - СС. 119...
26. Гердер Г. Идеи к философии истории человечества. – М.,1977.

27. Гізель І. Твір про всю філософію. //Історія філософії України. Хрестоматія. Навч. посібник /Упорядники М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русін, А.К., Бичко та ін. – Київ: Либідь. - 1993. – СС. 155-180.
28. Гнатюк В.М. Останки передхристиянського релігійного світогляду наших предків. //Українці:народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1991. – СС. 383-406;
29. Голіченко Т. Слов'янська міфологія та антична культура. – К., 1994.
30. Головаха Е., Кроник А. Психологические аспекты времени. – К., 1986.
31. Головка Б.А. Філософська антропологія: Навч. посібник. - К.: ІЗМН, 1997. – 240 с.
32. Голсовкер Я.Э. Логіка мифа. – М, 1987.
33. Горський В. С. Історія української філософії. Курс лекцій. (Микола Костомаров, О. Потебня, М. Драгоманов про націю). – К., 1996.- СС. 154-159; 178-179; 184.
34. Гройс Б. Поиск русской национальной идентичности. //Вопр. философии. – 1992. - № 1. - СС. 52....
35. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры. – М.,1985.
36. Гуревич А.Я. Время как проблема истории культуры. //Вопр. философии. – 1969. - № 3.
37. Гуревич П.С. Философская антропология: Учебн. пособие. - М.: Вестник, 1997. - 448 с.
38. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. – М.: Книга, 1991.
39. Данильян О.Г., Тараненко В.М. Основи філософії. Навч посібник – Харків: Право, 2003. – 352 с. – Розд. 3.4 (сучасна релігійна філософія – неотомізм, тейярдізм, персоналізм).
40. Демина Н.В. Концепция этоса науки: Мертон и другие в поисках социальной геометрии норм //Етика науки: виклики сучасності.– Ніжин, 2014. – 248 с.
41. Денисова Л. Бытие // Филос. энц. В 5-ти томах. М., 1966.
42. Ділі Д. Основи семіотики. - Львів: Арсенал, 2000. - 230 с.
43. Добронравова І.С. Новітня філософія науки: підручник для студ. філософських фак. університетів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки) /І. Добронравова, Т. Білоус, О. Комар. – Київ: Логос, 2009. – 244 с.
44. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. // Іст. філософії України. К., 1993. — СС. 379-380.
45. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. – К., 1992.
46. Зарубицький К. Людина – квінтесенція буття //Філософсько-антропологічні студії 2012 «Творча спадщина В.І. Шинкарука та сьогодення (До 80-ліття від дня народження)». Ч. 2. - К.: Стилос, 2012. – 264 с.
47. Золотослов. Поетичний космос Давньої Русі. Упорядкування, передмова та переклади М. Москаленка. – К., 1988.
48. Ивин А. А. Философия истории: Учебное пособие. – Москва, 2000.
49. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Пер. з нім. А. Єрмоленка, В.

Єрмоленка. – К., 2001. – 200 с.

50. Кезин А.В. Научность: эталоны, идеалы, критерии.– М.: Изд- во Моск. ун- та., 1985. – 128 с.
51. Кессиди Ф.Х. От мифа к логосу. – М., 1972.
52. Кессиді Ф. А. До проблем національного характеру. //Філосо. і соціологічна думка. – 1992. – № 6. - СС. 30...
53. Кириченко В. Українська національна ідея та розбудова української державності. //Розбудова держави. – 1993. - № 9.
54. Кириченко В. Українська та великоруська національні ідеї: співставлення витоків та сенсу //Розбудова держави. - 1994. - № 2.
55. Класики політичної думки від Платона до Макса Вебера (пер. з нім. за ред. Є. Причепія). – Київ: Тандем, 2002. – 584 с.
56. Копинський Ісайя. Алфавіт духовний... //Історія української філософії. Хрестоматія. – 1993. – СС. 70-74
57. Кремінь В., Ткаченко В. Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. – К., 1998. - СС. 96-127; 173-312.
58. Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії. – К.: Видав. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 367с.
59. Кун Т. Структура наукових революцій. – М.,1975.
60. Лакатос І. Фальсифікація і методологія науково-дослідницьких програм – М.: Медиум. - 1995. -236с.
61. Леві-Строс Клод. Структурна антропологія. – К., 2000.^[SEP]
62. Лекторский В.А. Субъект, объект, познание. – М.: Наука. 1980. – 359с.
63. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. //Іст. філософії України. К., 1993. - СС. 456-465.
64. Лихачев Д. С. О национальном характере русский. //Вопр. философии. – 1990. - № 4. - СС. 3...
65. Личковах В. Світогляд як переживання. (феноменологія, онтологія і естетика «життя миттю»). //Філосо. і соціологічна думка. – 1993. - № 3. — СС. 121-136.
66. Лой А. Н. Социально-историческое содержание категорий „время” и „пространство”. К., Наукова думка. – 1978.
67. Лук'янець В.С., Кравченко О.М., Озадовська Л.В. Природознавство і гуманітарія. – К., 2011. – 354 с.^[SEP]
68. Лук'янець В.С., Кравченко О.М., Озадовська Л.В. Сучасний науковий дискурс: оновлення методологічної культури. – К.: Центр практичної філософії, 2000. – 304 с.
69. Лукач Й. По разному ли идут часы? //Вопр. философии. – 1982. - № 10. -СС. 64-75.
70. Майоров Г. Формирование средневековой философии. – М., 1983.
71. Малахов В. А. Нація в полі культури. //Філосо. і соціологічна думка. – 1991. – № 8. - СС. 94...
72. Марков К.К. Пространство и время в географии. //Природа. – 1965- № 5.
73. Матурана У., Варела Ф. Древо познания Биологические корни человеческого понимания – М.: Изд-во: Прогрес-Традиция. - 2001. – 224 с.
74. Мелетинський Є. Що ж таке міф ? //Всесвіт. – 1977. – № 10.

75. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура (фрагменты). – К.: Абрис, 1996. – 109с.
76. Молчанов Ю.Б. Проблема времени и диалектика. //Вопр. философии. – 1975. – № 8. - СС. 81-91.
77. Неретина С.С., Огурцов А.П. Пути к универсалиям – СПб.:Изд-во РХГА. – 2006. – 1000с.
78. Онопрієнко В.І. Наукове співтовариство. Вступ до соціології науки. – К.: ЦДНТІПН, 1998. – 99 с. ^[1]_{SEP}
79. Парнюк М.А., Кирилук А.С. Проблема смерти и бессмертия как предельное основание мировоззрения. // Гуманистические аспекты биологического познания. – К.: Наукова думка. – 1991. – СС. 115-135.
80. Попович М. В. Философские вопросы семантики. - Киев: Наукова думка, 1975. - 304 с.
81. Попович М.В. Бути людиною – К.: Видав. Дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 223 с.
82. Попович М.В. Мировоззрение древних славян. – К., 1985.
83. Попович М.В. Раціональність і виміри людського буття. - К.: Сфера, 1997 – 290 с.
84. Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги. – Т.1,2. – К.,1994.
85. Поппер К. Логика и рост научного знания. – М.,1983.
86. Почепцов Г. Г. Семиотика. - Киев: Рефл-бук; Ваклер, 2002. - 432 с.
87. Пролеев С. В. Культурно-исторические абсолюты и человеческое бытие. //Бытие человека в культуре. – К., 1992. – СС. 91-104.
88. Ратніков В. Основи філософії науки і філософії техніки : навчальний посібник. - Вінниця: ВНТУ, 2012. - 291с.
89. Ратніков В. С. Історія та філософія науки. Хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації /В. С. Ратніков, З. Ю. Макаров. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 411 с.
90. Рижко В.А. Концепція як форма наукового знання К.: Наукова думка, 1995. – 212 с.
91. Рижко Л.В., Мелешенко Л.П. Науковий простір як проблема соціології науки //Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. – 2007. – Вип. 2(6). – С. 24-30.
92. Російщення України. – Наук.–поп. зб. видання Конгресового комітету США, Ради оборони і допомоги Україні. – К., 1992.
93. Сартр Ж.-П. Бытие и ничто. // илос. науки. – 1989. - № 3. - СС. 96-99.
94. Сарумов А. А., Савченко В. Н. О понятиях "Единое-многое" и "множество" в ретроспективе философской мысли // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики – Тамбов: Грамота, 2013. № 9 (35): в 2-х ч. ч.2, С. 158-161.
95. Свасьян К.А. Феноменологическое познание. – Ереван, 1987.- 199с.
96. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки. - Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2012. - 306.
97. Современная буржуазная философия. (Мартин Хайдеггер. Бытие человека в мире и его онтологическая структура).

– М., 1978. - СС. 294-298.

98. Стёпин В. С. Теоретическое знание. – М.: 2000. –320с.

99. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія /Упоряд. В.Лях. – К.: Либідь, 1996. – 384 с.

100. Сучасна політична філософія: Антологія: переклад з англ. /упоряд.: Я. Кіш . – Київ: Основи, 1998 . – 575 с.

101. Теоретичні проблеми сучасної етики: Навчальний посібник /[А.М. Єрмоленко, Г.Д. Ємельяненко, М.М. Кисельов, П.А. Кравченко та ін.]. – Полтава: ПНПУ, 2012.-232 с.

102. Тойнби А.Дж. Дослідження історії. Скорочена версія Д.Ч. Сомервіла: У 2 т. – К.: Основи, 1996.

103. Токарев С.А. Ранние формы религии. – М., 1990.

104. Топоров В.Н. Месяцы. //Мифы народов мира. – Т.2. – М., 1980 – СС.144-146.

105. Топоров В.Н. Путь. //Мифы народов мира. – Т.2. - СС.352-353.

106. Тоффлер Е. Третья Хвиля; пер. з англ. – К.: Видавничий дім «Всесвіт», 2000. – 475 с.

107. Трубников Н.Н. Проблема времени в свете философского мировоззрения. //Вопр. филос.. – 1978. - № 2. – СС. 111-123.

108. Тулмин С.Т. Человеческое понимание. – М., 1984.

109. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М.,1986.

110. Философия истории: Уч. пособие /Под ред. проф. А. С. Паранина. Москва, 1999.

111. Философская антропология: словарь /под. ред. Н. Хамитова. – Киев: КНТ, 2011. – 472 с.

112. Філософія історії: Підручник. – Київ, 2000.

113. Філософія права: Антологія /за ред. Дж. Фейнберга, Дж. Коулмена; пер. з англ. П. Таращук. – Київ: Основи, 2007. – 1254 с.

114. Філософія. Курс лекцій. За ред. проф. П.Г. Гопченка – Одеса – 2001 – сс.85-91.

115. Філософія. Курс лекцій. За ред. проф. П.Г. Гопченка – Одеса: ОДЕУ – 2001 – СС. 25-31, 91-93 (рел.-філософ. течії в сучасній філософії).

116. Філософія. Курс лекцій. Керівник І.В. Бичко – К.:КНУ, 1994. – СС. 63-84, 85-101.

117. Філософія: світ людини. Курс лекцій (Табачковський В. Г., Булатов М. О., Хамітов Н. В.). – К.: Либідь, 2003.

118. Філософська думка. Тематичний номер “Католицька філософія” – 2014 – №4.

119. Фоллмер Г. Эволюционная теория познания.– М., 1998.

120. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции; пер. с англ. М.Б. Левина. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ОАО «Люкс», 2004. – 349 с.

121. Хайдеггер М. Время и бытие. – М., 1993. - СС. 391-407.

122. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций; пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – С. 5–185.

123. Хвильовий М. Україна чи Малоросія? – К., 1993. - СС. 219-267.
124. Хилл Т. И. Современные теории познания. – М., 1965. Читанка з історії філософії: у 6 книгах. Кн.6. Зарубіжна філософія ХХ століття (під ред. Г.І. Волинки.). – К: “Довіра”, 1993.
125. Хоружий С. Ничто // Филос. энц. В 5-ти томах. – М., 1967. - СС. 78-79.
126. Художественное время и художественное пространство. Краткая. лит. энц. – Т. 9- М., 1978. — СС. 772-775.
127. Чуйко В.Л. Рефлексія основоположень методологій філософії науки.– К.: Центр практичної філософії – 2000. – 250с.
128. Шюц А., Лукман Т. Структури життєсвіту - К.: Український Центр духовної культури. – 2004 – 558 с.
129. Юдин Б.Г. Добросовестность в научных исследованиях //Апель К.О. Апріорі спільноти комунікації та основи етики. До проблеми раціонального обґрунтування етики за доби науки //Сучасна зарубіжна філософія – К.: Либідь, 1996. – 384 с.
130. Юдин Б.Г. Методологический анализ как направление изучения науки- М.: Наука. – 1986. – 251 с.
131. Ясперс К. Смысл та призначення історії (Осьовий час). – М., 1991. -СС. 32-50.
132. Ясперс К. Смысл и назначение истории; пер. С нем., 2-е изд. – М.: Республика, 1994.– 527 с.
133. Ящук Т. Філософія історії. Курс лекцій. Навчальний посібник /Т. Ящук. – К.: Либідь, 2004. – 536 с.

Перелік запитань для підготовки до іспиту

1. Специфіка філософських проблем та характер філософського знання. Щербацький Г. „Інтелектуальному цвітові молоді настанови...” або Х. Ортега-і-Гасет „Що таке філософія?”
2. Перший філософський словник. Аристотель. „Метафізика” (вчення про категорії).
3. Людське існування як головна проблема філософії. Сутність та існування людини. Проблема визначення людської сутності. (№ 12 співбесіди за творами лектора курсу).
4. Структура філософського знання. Онтологія, гносеологія, феноменологія, логіка, етика, естетика, культурологія, антропологія, соціальна філософія. Гайдеггер М. „Що таке метафізика?”
5. Українська філософська думка: загальний огляд історії розвитку. Іларіон „Слово про закон...”, або Сковорода Г.С. „Розмова п'яти вандрівців про істинне щастя..”, або Юркевич П.Ю. „Серце...” (№ 6 співбесіди)
6. Монізм, дуалізм, плюралізм. Еволюція уявлень про матерію. Атрибути матерії. В. Гейзенберг „Закон природи та структура матерії”.
7. Філософія і світогляд. Структура світогляду та його історичні форми. Міф, релігія, наука. Основні ідеї в сучасній вітчизняній філософії. Київська школа філософії. В.І. Шинкарук „Філософія та світогляд”.
8. Філософія про форми державного устрою. Праця Аристотеля „Політика” та її значення для сучасності.
9. Філософія позитивізму. Постпозитивізм. І. Лакатос „Методологія науково-дослідницьких програм”, або Т. Кун „Структура наукових революцій”, або К. Поппер „Логіка та зростання наукового знання” (№ 11 співбесіди)
Філософія Давньої Греції.
10. Позанаукові впливи на наукове пізнання. Ф. Бекон. „Новий Органон”. Соціологія науки. Концепція Б. Латура.
11. Поняття культури. Культура і цивілізація. Культура як реалізація творчих сил людини (буття гуманізму). Е. Фромм „Душа людини” або З. Фройд „Незадоволеність у культурі”.
12. Філософія і релігійний світогляд. Світові релігії. Прийняття християнства в Україні та його вплив на розвиток нашої культури. В. Липинський „Релігія та церква в історії України”. Релігійне життя в сучасній Україні.
13. Наука як соціальний інститут. Наука та економіка. Наукові колективи. Позанаукові впливи на розвиток науки. Проблема реорганізації науки в сучасній Україні.
14. Матерія та свідомість: проблема первинності. Ідеалізм, матеріалізм та їх види. Дуалізм. Проблема ідеального. Свідоме та несвідоме (марксизм, фрейдизм, юнгіанство). Юнг К.-Г. „Архетипи колективного несвідомого. Психологічні типи”.
15. Ситуація постмодерну.
16. Філософські погляди Г.С. Сковороди та їх вплив на українську та світову культури.
17. Культура та цивілізація. Духовність і життєва комфортність. М. Бердяєв „Воля до життя та воля до культури”. (№ 9 співбесіди).

18. Філософська онтологія: буття та ніщо, одне та множина, атомізм.
19. Філософія І. Канта. Вчення І. Канта про активність людського пізнання. Трансцендентальна гносеологія Канта. Структура пізнавальних здібностей людини. „Критика чистого розуму” І. Канта.
20. Свідомість та мова. Мовні картини світу. Національна мова та національна свідомість. Задачі розвитку української мови і мов національних меншин в Україні та політичні спекуляції з цієї теми.
21. Філософія та наука. Методологічна роль філософії у науковому пізнанні. Р. Декарт „Міркування про метод”.
22. Громадянське суспільство та держава. Проблема становлення громадянського суспільства в Україні. Конституція і її роль в суспільстві. Політичні кризи в Україні та їх причини. “Революція гідності”.
23. Чи є можливим прогрес людства? Філософсько-соціологічні погляди І.Я. Франка. „Що таке поступ?”
24. Феномен сучасної глобалізації: економічний, технологічний, екологічний та інші аспекти та їх значення для України.
25. Традиційне, індустріальне та постіндустріальне суспільство. Ідея інформаційного суспільства. „Суспільство без опозиції” – Г. Маркузе „Одновимірна людина”.
26. Методологічна роль філософії. Філософсько-методологічні проблеми науки, в якій працює аспірант (пошукувач).
27. Поняття культури. Категорії граничних підставин як універсалії культури. Універсалії культури та структура текстів культури.
28. Філософське вчення про категорії. Їх функції та історичний характер. Категорії та поняття (М. Булатов „Поняття категорій”).
29. Історичні форми людських спільнот. Етнос та нація. Фромм Е. „Ситуація людини – ключ до гуманістичного психоаналізу”.
30. Філософія Платона: теорія ідей, вчення про суспільство. Платон „Держава”.
31. Категорії рух, простір та час, їх світоглядне та методологічне значення. Категорія розвитку у сучасному природознавстві. І. Пригожин, І. Стінгерс „Порядок з хаосу. Новий діалог людини з природою”.
32. Основні ідеї в сучасній вітчизняній філософії. Екзистенціальний структуралізм. Універсалії культури в структурі казки.
33. Філософія Середньовіччя. Теоцентризм. Патристика. Схоластика. Номіналізм та реалізм. Августиніанство і томізм. (Ф. Аквінський. „Природна теологія”, або Августин „Бог, природа, людина...” або Оккам „Види знання” – № 2 співбесіди)
34. Основні ідеї в сучасній вітчизняній філософії. Категорії закону та хаосу та їх значення в світорозумінні та сучасній науці. Книга „Закон и хаос”.
35. Ритуально-обрядовий рівень світовідношення. Універсалії культури в обрядах життєвого циклу та в календарних обрядах.

36. Філософія доби Відродження. Антропоцентризм. Гуманізм. Натуралізм. Пантеїзм.
37. Моральні засади наукової діяльності. Етичний кодекс українського вченого та вимоги професійної етики. Міжнародні та українські правові документи з наукової етики.
38. Реформи і революції, війна та мир, конфлікти та консенсус як форми суспільної трансформації. Суспільство та агресія. Культурна трансформація агресивної функції в суспільстві.
39. Філософія французького Просвітництва 18-го ст. Погляди на матерію, суспільство, релігію та людину. Ш. Монтеск'є „Про дух законів”, або Локк Дж. «Два трактати про правління», або Руссо Ж.-Ж. Про причини нерівності» (№ 3 співбесіди).
40. Принцип детермінізму та індетермінізму. Категорії детермінації: причина і дія, необхідність та випадковість, умова та обумовлене.
41. Роль економіки в суспільстві. Арон Р. „Вісімнадцять лекцій про індустріальне суспільство”. Лекція п'ята: „Про індустріальне суспільство”.
42. Німецька класична філософія. Кант, Гегель, Фейербах (джерела № 4 співбесіди).
43. Категорії форма та зміст, структура та елемент, система і функція. Структуралізм та постструктуралізм.
44. Роль економіки в суспільстві. Культурна трансформація аліментарної функції в суспільстві. Белл Д. „Прихід постіндустріального суспільства”.
45. Народ та держава. Міф про бездержавність українського народу. Історія державності України. Українська національна ідея. Боротьба за незалежність України та роль в ній Української Повстанської Армії.
46. Проблеми пізнання. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Гносеологія та епістемологія. Культурна обумовленість пізнання. П. Сорокін „Криза нашого часу”.
47. Соціально-філософські мотиви в творчості Т. Г. Шевченка.
48. Релігійна філософія 20-го ст. П. Тейяр де Шарден „Феномен людини”.
49. Істина як гносеологічна та культурологічна категорія.
50. Концепції істини. Істина та правда.
51. Дедуктивно-номологічна модель наукового пояснення.
52. Релігійна філософія 20-го ст. Г. Марсель „До трагічної мудрості та за її межі”.
53. Діалектика, її сутність та основні історичні форми. Діалектичний матеріалізм як історична форма діалектики. Основні закони діалектики.
54. Еволюційна епістемологія як інноваційний напрямок в методології науки
55. Антропологічний ренесанс в філософії 20-го ст. М. Шелер „Становище людини в космосі”.

56. Чуттєве та раціональне, емпіричне та теоретичне пізнання. Суб'єктивне та об'єктивне в пізнанні. Дж. Берклі „Трактат про принципи людського знання”. Сенсуалізм та раціоналізм. Роль емоцій в пізнанні. Проблема інтуїції.
57. Соціальна структура та соціальні відносини. Касти. Верстви. Класи. Роль інтелігенції в суспільному розвитку. Соціологічні вчення про еліти. Проблема формування української національної еліти.
58. Нації, їхнє походження та майбутнє. Типи вирішення національного питання. Україна та національна ідея.
59. Поняття науки. Критерії наукового пізнання. Ідеали та норми наукового пізнання.
60. Трансформація інформаційної функції в суспільстві. Філософія освіти. Зародження та розвиток освіти в світі. Українці в університетах Європи (Юрій Дрогобич). Києво-Могилянська академія.
61. Націоналізм як політична доктрина (Д. Донцов „Націоналізм”), або – Національна церква та український визвольний рух (В. Липинський „Релігія та церква в історії України”). (№ 8 співбесіди).
62. Поняття методології та наукового методу. Методи емпіричного та теоретичного рівнів пізнання.
63. Людське існування як головна тема філософії. Ж.-П. Сартр „Екзистенціалізм – це гуманізм”, або Гайдеггер М. „Лист про гуманізм”, або Ніцше „Анти-християнин”, або Камю „Міф про Сизіфа” (№ 10 співбесіди)
64. Проблема сенсу та спрямованості історії. Основні концепції критеріїв суспільного розвитку. Ф. Фукуяма „Кінець історії?” та Ф. Фукуяма „Життя після історії”.
65. Основні форми наукового пізнання: науковий факт, проблема, гіпотеза, концепція, теорія. В. Рижко. „Концепція як форма наукового знання”. Основні риси гіпотези як форми наукового знання.
66. Філософія як світоглядне знання у порівнянні релігією, мистецтвом та наукою.
67. Феноменологічний напрямок в філософії. Е. Гусерль „Феноменологія”.
68. Україна в європейській геополітиці: прогнози та здійснення. Євроінтеграційні цілі України та проблеми єдності ЄС (Брекзит) у світлі робіт Юрія Липи „Призначення України”, “Чорноморська доктрина”.
69. Сучасна методологія науки як наукова дисципліна та методологічні іновачії. Методологізм та антиметодологізм
70. Трансформація репродуктивної функції людини в культурі. Філософсько-соціологічні проблеми демографії. Демографічна ситуація в Україні та наслідки радянського періоду нашої історії.
71. Новації у сучасній методології науки. Синергетика. Евристика. Куматоїд.
72. Україна та Європа в історичні ретроспективи. *Пилип Орлик „Вивід прав України”. Європейський вибір України та історія розвитку національно-визвольного руху в Україні.
73. Проблема тероризму в сучасному світі. Державний тероризм. Спонсорування тероризму Російською Федерацією. Шляхи подолання тероризму. Антитерористична операція в окремих районах Донбаса.
74. Комунікативна філософія: проблеми та представники. Ю. Хабермас „Комунікативна дія і дискурс – дві форми

повсякденної комунікації”.

75. Трансформація репродуктивної функції людини в культурі. Філософія кохання (Платон, *Е. Фромм – „Мистецтво кохати”, *В. Соловйов „Сенс любові”).

76. Прогнози та перспективи розвитку сучасної цивілізації. Олвін Тофлер „Третя хвиля”.

77. Класична, неklasична та постнеklasична наука. В. Стьопін „Від класичної до постнеklasичної науки”.

78. Марксистська економічна доктрина та радянський варіант її реалізації: причина історичної поразки. Проблеми та протиріччя сучасної української економіки (Маркс „До критики політичної економії”, або Маркс К., Енгельс Ф. Німецька ідеологія” (№ 5 співбесіди).

79. Співвідношення абстрактного та конкретного в пізнанні. Гегель Г.-В.-Ф. „Хто мислить абстрактно?”

80. Філософія історії. Проблема сенсу та спрямованості людської історії. К. Ясперс „Смисл та призначення історії. Історичний факт та його реінтерпретація. Чи можна “переписувати” історію? Критика імперської версії історії України з позиції принципу „Власна історія – власними очима”.

81. Наукові та інші моделі світу. Сучасні наукові уяви про будову Всесвіту та їх філософсько-світоглядне значення.

82. Людина і держава. Права людини та людська сутність. Проблема прав людини в сучасному світі.

83. Києво-Могилянська академія як осередок української і слов’янської культури. Філософія в КМА.

84. Континуалістська альтернатива атомізму: історія та сучасність. Книга „Категорії „Одне” та „множина”.

85. Трансформація агресивної функції людини в культурі. С. Хантингтон „Зіткнення цивілізацій”.

86. Культурна трансформація аліментарної функції в суспільстві. Філософсько-соціологічні питання енергоспоживання людства. Голод як глобальна проблема. Голод та політика. Радянські голодомори в Україні.

87. Екологія та людина. Типи екологічних проблем. В. Вернадський „Декілька слів про ноосферу”. Чорнобильська катастрофа та її наслідки для України та всього світу. Шляхи вирішення екологічних проблем.

88. Політика та політична організація суспільства та її роль у визначенні суспільних процесів. Структура політичної організації. Демократія і тоталітаризм. Н. Макіавеллі „Дюк”. Розбудова політичної структури в сучасній Україні.

89. Ритуально-обрядовий рівень світовідношення. Універсалії культури в обрядах життєвого циклу та в календарних обрядах.

90. Основні ідеї в сучасній вітчизняній філософії. Київська школа філософії.

91. Людина та світ. Визначення світу. В.П. Іванов “Людський світ” як соціально-культурна реальність”.

92. Суспільний прогрес і майбутнє людства. Сутність, типи і критерії прогресу. Франко І. „Що таке поступ?”, або Історія української національної ідеї: Драгоманов М.П. „Шевченко, українофіли і соціалізм” (№ 7 співбесіди).

93. Сучасні уявлення про матерію. В. Гейзенберг „Закон природи та структура матерії”.

94. Основні риси наукового знання. Функції філософії у науковому пізнанні.
95. Проблема буття в історії філософії. Буття та ніщо. А. Чанишев „Трактат про небуття”.
96. Поняття методології та наукового методу. Методи теоретичного та емпіричного рівнів пізнання. Лакатос І. „Історія науки та її раціональні реконструкції”.
97. Філософія історії та критика „історицизму”. Мораль та політика. Поппер К. „Відкрите суспільство та його вороги”.
98. Людина і держава. Права людини та людська сутність. Проблема прав людини в сучасному світі.
99. Наука як соціальний інститут. Наука та економіка. Наукові колективи. Позанаукові впливи на розвиток науки. Проблема реорганізації науки в сучасній Україні.
100. Розвиток предмету філософії та її структури.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів для оцінювання успішності аспіранта	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Нарахування балів	Бали нараховуються за наступною шкалою: <ul style="list-style-type: none"> • -відвідування лекційних занять -10 балів; • -написання реферату - 10 балів; • -співбесіда за першоджерелами -20 балів; • -іспит - 60 балів.
	90-100	A	відмінно		
	82-89	B	добре		
	74-81	C			
	64-73	D	задовільно		
	60-63	E			
	35-59	FX			
	0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		

НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ

Аспірант повинен дотримуватися «Етичного Кодексу ППРЕД НАНУ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при нерозв'язності конфлікту доводиться до співробітників відділу аспірантури.

Силабус за змістом повністю відповідає робочій програмі навчальної дисципліни